ԵՐԵՍՈՒՆ ԵՒ ԵՐԿՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 3680 — ՇԱԲԱԹ 9 ՄԱՅԻՍ 1884 — Ն. Տ. 21 ՄԱՅԻՍ

ՊԱՇՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »
Եռամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 3 »
Օտար թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ.
Երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զեղչ տակարկութիւն կը լինի

ՄԱՄԻՉ

ԼՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱՁ — ՀԱՆԱՊԱՀՈՎԵԱՑ — 40 ՓԱՐԱՁ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՇՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր — Տնօրէնին պիտի ուղղուի Կ. Պոլիս Բիզա փաչա խոտուշը, Շարգ Զարչըոը թիւ 37 Մասիսի գրասենեակը։

Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Զապուած նամակ, յօդուած, եւայլն եւ չեն արուիր։

Կ. ՊՈԼԻՍ 9 ՄԱՅԻՍ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Վեհ. Սուլթանը՝ Պետական խորհրդոյ անդամ Զիա պէյին իւլայի առաջին աստիճան և կայսերական քաղաքային բժշկական վարժարանի աշակերտ և այժմ Ադրիանուպոլսոյ Պապայի Ամիդ դաւառակին թաղապետական բժիշկ Տոքթ. Ալէքսանդր Վիլէն էֆէնտիին երրորդ կարգի պաշտօնատարութեան (սալիսէ) աստիճան շնորհեց։

Թարիգ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ, Վեհ. Սուլթանը՝ կերչի Օսմ. հիւպատոս Էրնէսթ էֆէնտիին և նորա լծակցին մատուցած ծառայութիւնները գնահատելով բարեհաճեր է Շեֆիգ-աֆէնտի պատուանշան շնորհել Տիկին Էրնէսթի, և միանգամայն հրաման ըներ է որ նոցա երկու որդիքը Ղալաթա Սերայի կայսերական վարժարանին մէջ կրթութիւն ստանան իւր անձնական ծախիք։

Գերմանական դեսպանատան առաջին թարգման Պ. Թէսթա երէկ Բ. Դուռն երթալով՝ տեսակցեցաւ Արտաքին գործոց նախարար Վսեմ. Տատեան Ցարութիւն էֆէնտիի հետ։

Երէկ տեղեկութիւն տուին Պէյ—Պազարի աղետալի հրդեհին վրայ։ Վեհ. Սուլթանն՝ այս տխուր լուրն առնլուն պէս՝ հրաման ըրաւ ձեռընհաս իշխանութեանց, որպէս զի անմիջապէս օգնութիւն ղրկուի հրդեհեալոց։ Նորին կայսերական վեհափառութիւնը նմանապէս հրաման ըրաւ հրկիզեալոց նպաստամատոյց յանձնախմբին, որպէս զի քանի մը հազար տոմսակներ տպագրել տայ, ինչպէս ըրած էր Խասգիւղի հրդեհին առթիւ։ Վեհ. Սուլթանն ինք պիտի գնէ այս տոմսակներէն մեծ մաս մը։

Կայսերական պալատէն հեռագրեր ուղղուեցան Էնկիւրիի կուսակալին, որպէս զի Վեհ. Սուլթանին զգացած դառն ցաւն հրկիզեալոց յայտնէ, և միանգամայն վըստահացնէ զանոնք թէ, իւր հայրական հոգածութեան առարկայ պիտի լինին։ Կուսակալն անմիջապէս փութացած է բնակչաց հաղորդել Վեհ. Սուլթանին մխիթարական խօսքերն, որով յոյսը վերածներ է տարաբաղդ հրկիզեալոց սրտին մէջ, և արտասուալից աչքը բարեմաղթութիւններ ըրեր են վասն երջանկութեան Օգոստափառ Սուլթանին։

Ժողովուրդը վայրկեան մը մոռնալով իւր դժբաղդութիւնն, ուղերձ մ'ստորագրեր և կայսերական պալատը ղրկեր է։

Մեծ եպարքոսութեան և Ներքին գործոց նախարարութեան ուղղեալ ուրիշ հեռագրեր կը ծանուցանեն որ, թէ՛ Էնկիւրիի և թէ՛ շրջակայքերը նպաստամատոյց քանի մը մասնախմբեր կազմուած են։

Վեհ. Սուլթանը միանգամայն հրաման ըրաւ իւր առաջին սենեկապետ Օսման պէյին, որպէս զի հրդեհին վայրէն գալիք լուրերն անմիջապէս իրեն հաղորդէ։

Կը ծանուցուի թէ կայսերական հրամանաւ՝ երկրագործական և առեւտրական նախարարութեան պաշտօնատան մէջ թարգմանութեան երկու դիւան հաստատուեր են, որոց մին՝ վաճառականութեան և միւսն՝ երկրագործութեան վերաբերեալ օտարալեզու գիրքերը Թուրքերէնի պիտի թարգմանեն։

Արեւելեան Ռումելիի նախորդ կուսակալ Ալէքօ փաշա, որ յետոյ պա ուղեւորութիւն մ'ընելու արտօնութիւն խնդրած էր Բ. Դռնէն, առ այժմ իւր առաջադրած ուղեւորութիւնն յետաձգելու հրաման ստացեր է։

Կավրիէլ էֆէնտի Խրիսթովիչի Արեւելեան Ռումելիի կուսակալ անուանումը մեծ գոհունակութեամբ ընդունուած է բոլոր պաշտօնական ակմբոց մէջ։ Նախընթաց օրը, շնորհաւորութեան բազմաթիւ հեռագրեր ղրկուեցան Կավրիէլ էֆէնտիի՝ մայրաքաղաքիս մէջ ունեցած իւր բարեկամացը կողմէ։ Կավրիէլ էֆէնտին Արեւելեան Ռումելիի կուսակալ անուանող և զայն վերջութեան աստիճանին բարձրացնող հրամանագիրը կիրակի օրն հաղորդուեր է Ն. Վսեմութեան։

Արեւելեան Ռումելիի քաղաքապահ զօրաց հրամանատար Տրիկալքի փաշա՝ որ մայրաքաղաքս կոչուած էր երէկ իրիկուն Փիլիպէի կառախումբով Կ. Պոլիս հասաւ։

Լիբանանու կառավարիչ Վասա փաշա կը հեռագրէ ներքին գործոց նախարարութեան թէ, ապրիլ ամսոյ մէջ որ և է եղեռնական դէպք չէ պատահած, և թէ կատարեալ ապահովութիւն կը տիրէ իւր իրաւասութեան ներքև գտնուած նահանգին մէջ։

Ծովային գործոց նախարար Հասան փաշա քանի մ'օրէ ի վեր յիւր պաշտօնատեղին չերթար անձնական տկարութեան պատճառաւ։

Արքունի իրաւաբանական վարժարանին տարեկան հարցաքննութիւնք երէկ սկսան։

Կայսերական կառավարութիւնն իմանալով որ, Աբեվլոտ պոյչլը անուամբ Իտալիոյ մէջ հրատարակուող թերթ մը խռովայոյզ յօդուածներ կը պարունակէ, և գլխաւորաբար Ալպանիա կը ղրկուի, յիշեալ լրագրին Թուրքիա մտնելն արգիլեց։

Խասգիւղի հրդեհին առթիւ կազմեալ հրկիզեալոց նպաստամատոյց ցանձնախումբն երէկ քաղաքապետութեան պաշտօնատան մէջ գումարուելով, Վեհ. Սուլթանին բարձր հրամանաց համեմատ՝ միջոցներ ձեռք առաւ նպաստի նոր տոմսեր շրջաբերութեան հանելու համար, ի նպաստ Պէյ-Պազարի հրկիզեալոց։

Թայիֆի բերդին մէջ բանտարկեալ Տամատ Մահմուտ փաշայի մահուան զրոյցը հաստատութիւն գտնել կը թուի, կ'ըսէ Մոնիթէօր իւր երէկուան թուով։ Անգլիական լրագրաց խօսքին նայելով, ուրիշ բանտարկեալ մը՝ Տամատ Նուրի փաշա՝ մտային խանգարման յայտնի նշաններ ցոյց կուտայ եղեր։

Բարանթինայի նոր կայարանի մը շինութեան համար Օսմ. Աշիպեզագոսի մէջ յարմար վայր մ'ընտրելու պաշտօն ունեցող առողջապահական յանձնախումբն, երէկ առաւօտ մայրաքաղաքս վերադարձաւ Զմիւռնիայէն։ Էնբարսիայ լրագիրը կը հաւատէ թէ, յանձնախումբն Սթամբակիօ կղզին ընտրեր է, որ Հռոդոսի մօտ կը գտնուի, և արդէն որոշեր է այն տեղն, ուր պիտի կառուցուի քարանթինայի նոր կայարանն։

Երէկ Թոփհանէի առջեւ մարդու մը դիակ գտնուեցաւ ծովուն մէջ։

Երէկ Վոլոսէն 100 էն աւելի իսլամ գաղթականք հասան մայրաքաղաքս։

Իսթէրն Էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ Արեւելեան երկաթուղեաց միացման խնդրոյն վերաբերեալ պաշտօնական գրութիւնք՝ նախաբարական տեղեկագրի մը հետ՝ կայսերական պալատը ղրկուեր են։ Այս վերջին պաշտօնագիրը խնդրոյն կատարեալ պատմութիւնը կ'ընէ, և արտօնութիւն կը խնդրէ վերոյիշեալ միացման երկաթուղեաց շինութեան համար բանակցիլ Պարոն Հիրշի հետ՝ այն առաջարկաց փոփոխման վրայ, զորս Պարոն Հիրշ բաւական ժամանակ առաջ ներկայած էր Նախարարաց խորհրդոյն՝ հանրային շինութեանց նախարարութեան ձեռամբ։

Իսթէրն Էքսբրէս կը ծանուցանէ թէ Հավալէներ կոտրող սեղանաւորաց և բուն Հավալէներու տէրերուն միջև դատեր բացուեր են, ըստ որում սեղանաւորք սկսեր են ետ պահանջել իրենց տուած դրամն, քանի որ Հավալէները գադրած են շրջաբերութենէ։ Նոյն լրագիրը կ'ըսէ նաև թէ կայսերական գանձն քանի մը գումարներ ստացեր է ի հաշիւ 1299 տարւոյ յապաղեալ ոչխարոց, որք մասնաւորապէս Հավալէներու վճարման պիտի յատկանան։

Հեռագրական լուրեր կը ծանուցանեն թէ Ալէքսանդրիոյ առողջապահական խորհուրդն որոյեր է արգելուլ Պասրայէն եկող կասկածելի վաճառաց յեգիպտոս մտնելը։

Օսմ. կայսերական Պանքային Պոլսոյ և Ղալաթիոյ դրասենեակները վաղը գոց պիտի մնան։

Քորէսբոնտանս Բոլիթիք լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Արեւելեան Ռումելի նահանգին հարկաց հասոյթն այս տարի շատ պակաս եղած է, այնպէս որ Օսմ. կայսերական Պանքան 8000 ոսկւոյ կանխավճար մ'ըրեր է տեղական կառավարութեան՝ ներկայ անհրաժեշտ պիտոյից համար։

Տիրաճէն (Ալպանիա) առնուած լուրերը կը ծանուցանեն թէ Քորֆուի Օսմ. նախկին հիւպատոս Քոնէմէնոս պէյի անձնական սեփականութիւնն եղող փոքր շոգենաւ մը, զոր անգլիացի մը վարձած է, Տիրաճ հասեր է։ Տեղական իշխանութիւնք կասկածելով որ Անգլիացին ալպանիացիներ կը զինուորագրէր Եգիպտոսի համար, խուզարկուիլ մ'ըրեր է շոգենաւին մէջ, և արդարեւ չորս ալպանիացի գտեր է, որք արդէն զինուորագրուած էին։

Իրաց բնական կարգաւ, Արեւելեան Ռումելիի նորընտիր կուսակալ Կավրիէլ էֆէնտի այժմ պէտք է մայրաքաղաքս գայ իւր յարգանքը մատուցանելու Վեհ. Սուլթանին, բայց դժուարութիւն մը ծագած է այս մասին։ Կազմական օրինաց տրամադրութեան համեմատ, կուսակալին բացակայութեան միջոցին, ընդհ. քարտուղարը միայն կրնայ առժամեայ կուսակալի պաշտօն վարել. արդ՝ ըստ որում Կավրիէլ էֆէնտի ընդհ. քարտուղարութենէ կուսակալ անուանեցաւ Կայսերական հրամանագրով, իւր բացակայութեան միջոցին ոչ ոք կրնայ տեղապահի պաշտօն վարել, քանի որ նոր ընդհ. քարտուղար մը չկայ։

Մասնաւոր նամակաց պարունակութենէն, Թուրքերէն լրագրաց մէջ տեսնուած ակնարկութիւններէ և Ռումելի զորձոց նկատմամբ Տը-պագրական տեսչութեան ինչ ինչ հրամաններէն կրնանք հետեւցնել թէ, կ'ըսէ Էքսբրէս, Փիլիպէի մէջ հանրային գործերն այս պահուս նոր կուսակալին ուշադրութիւնը դրաւելու չափ կարեւորութիւն մը ունին և նորա բացակայութիւնը փափաքելի չեն ըներ։

Ց. Գուրգէն էֆէնտի և Գուլադսղեան Մարգար էֆէնտի միջև բացուած դատին շարունակութիւնը վաղը տեղի պիտի ունենայ Բերայի պատժական ատենին առջև։

Գուրգէն էֆէնտի նոր վկայներ պիտի ներկայէ Գուլադսղեան էֆէնտիի հանրածանօթ գանկոծութիւնն ապացուցանելու համար, եթէ երբէք ապացուցանելու պէտք մնացած է։

Աւստրիական թարգմանութիւնն այն պատասխանագրոյն, զոր Լոնտրայի Օսմ. դեսպան Միւզիւրիս փաշա ապրիլ 12 ին մատուցած է Լորտ Կրանվիլի։

Միլորտ, — Պատիւ ունիմ ծանուցանել թէ ընդունած եմ այն ծանուցագիրը, զոր Ձեր Վսեմութիւնը բարեհաճեցաւ ինձ ուղղել անցեալ ամսոյ 27 ին, և զոր փութացի Օսմ. կառավարութեան հաղորդել։

Բ. Դուռն, այդ ծանուցագրին պարունակութիւնն ուշի ուշով նը-կատողութեան առնլէ յետոյ, իւր հրահանգները տուած է ինձ, որք զիս կարող կ'ընեն պատասխանել իւր անուամբ։

Վերոյիշեալ ծանուցագրին մէջ, Ձեր Վսեմութիւնն երկու կառավարութեանց միջև փոխանակեալ այլ և այլ զեկուցումները կը համառօտէ և կ'եզրակացնէ յայտարարելով թէ, Բ. Դրան վերջին առաջարկն համաձայնութեան մը համար յաւելուածական տարրեր չընծայեր, և կը խնդրէ գիտնալ իւր վերջին տեսութիւնները։

Վերջին անգամ, Բ. Դուռն ինքզինք պատրաստ յայտարարած էր՝ վիճաբանելու այն շրջաբերական ծանուցագրին պարունակութեան վրայ, զոր Ձեր Վսեմութիւնն 1883 յունվար 3 ին մեծ տէրութեանց ուղղած էր, Եգիպտոսի մէջ Բրիտանական զօրաց զինուորական գործողութեանց վրայ, և զոր բարեհաճած էր կանխաւ Բ. Դրան հաղորդել։

Այս առաջարկութիւնն ընելով, Բ. Դուռը սակայն համոզուած էր թէ, նպաստաւոր ընդունելութիւն մը պիտի գտնէր, քանի որ Նորա ճիշդ նպատակն էր քննել Անգլիական կառավարութեան առաջարկած միջոցները, քննութիւն, որ բնականաբար պարտ էր պարունակել Եգիպտական խնդրոյն ամբողջութիւնն և հետեւաբար Սուտանի գործերը։

Բ. Դուռը միշտ կը կարծէ թէ համաձայնութեան այս հիմը գործնական և գոհացուցիչ լուծում մը արտադրելու, ինչպէս նաև այս մասին հասարակաց շահերն հաշտեցնելու բնութիւն ունի։

Կայսերական կառավարութիւնը կը սիրէ յուսալ թէ իւր լուսամիտ գնահատութեամբ, Ձեր Վսեմութիւնը, Բ. Դրան առաջարկին արժէքին վրայ լաւագոյնս համոզուած, պիտի բարեհաճի անոր ճշդութիւնը ճանչցել, և տրամադիր պիտի լինի կարելի եղածին չափ շատ բանակցութեան մտնելու՝ իւր 1883 յունվար 3 ի շրջաբերական ծանուցագրին հիման վրայ բաղձացեալ համաձայնութեան հասնելու համար։

Մնամ և այլն

Սորբոնիոն
ՄԻՔԱՅԵՐԻԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

Լոնտրա 19 մայիս.

Երեսփոխանական ժողովոյ մէջ, Պ. Կլատսթըն՝ Սըր Ուիլեամ Պարթլէթի մէկ հարցման ի պատասխանի՝ ըսաւ թէ, կառավարութիւնը նոյն կը պահէ դեսպանախորհրդոյ հիմը, զոր հաղորդած էր ժողովին։ Ցարեց թէ Ֆրանսա նախնական բացատրութիւններ խնդրած է Անգլիոյ կացութեան վրայ յեգիպտոս, եւ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա իրենց տեսութիւնները փոխանակելէ յետոյ, միւս տէրութեանց խորհուրդ պիտի հարցունեն։

Լոնտրա 20 մայիս.

Այս առաւօտեան Տէյլի-Նիւզ լրագրին՝ Եգիպտոսի ելմտական վիճակը քննելու պաշտօն ունեցող դեսպանախորհրդին վրայ խօսելով՝ կը ծանուցանէ թէ, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ բանակցութիւնք դեռ կը շարունակին, եւ կը յաւէ. « Երբ այս բանակցութիւնք աւարտին, Պ. Կլատսթըն խօսքն խորհուրդ պիտի հարցունէ միւս տէրութեանց։»

Բեռլսպուրկ 20 մայիս.

Մէրվի գաւառին նորընտիր կառավարիչ Տոնտուքոֆ Քորսաքոֆ իշխանը մայիս 14ին Մէրվ հասած է։

Պերլին 20 մայիս.

Բեռլսպուրկէն եկած տեղեկութիւնք կը հաստատեն թէ նախնական քննութիւնք արդէն սկսեր են Սիպերիոյ երկաթուղւոյն համար, որոյ շինութեան 35 միլիոն ռուպլի պիտի յատկանայ նոր փոխառութենէն։

Բեռլսպուրկ 20 մայիս.

Գահաժառանգ իշխանն երէկ դեսպանաց շնորհաւորութիւններն ընդունեց։ Ցեռոյ մեծ զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ. զօրքերը ձմրան պալատան առջեւէն անցան կարգաւ։ Իրիկունը շքեղ կոչունք մը տրուեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—=—

Կը լսենք թէ այս առաւօտ կանուխ պաշտօնական հեռագիր մ'եկած է Ս. Էջմիածնէն ծանուցանող թէ Ամեն. Տ. Տ. Ներսէս Սրբազան միաձայն հաւանութեամբ առաջին ընտրելի նշանակուեր է ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան։

Մեր ամենատոյդ տեղեկութեանց նայելով, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն՝ երէկ յատկապէս հեռագիր մ'ուղղելով Էջմիածնայ հաւազգային ընտրողական ժողովոյն՝ բացարձակապէս հրաժարած է Կաթողիկոսական ընտրելիութենէ։

Քաղաքական ժողովն իւր սովորական նիստն այսօր Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ պիտի գումարէ, և Տնտեսական խորհրդոյ դիւանն ալ ներկայ պիտի գտնուի Պատրիարքարանի ելմտական ինչ ինչ խնդրոց վրայ խորհրդակցելու համար։

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը խոստացաւ նախագահել քաղաքական ժողովոյ և Ուսումնական խորհրդոյ համագումար նստին, որ յառաջիկայ չորեքշաբթի օրը պիտի գումարի Պատրիարքարանի մէջ։

Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի պատուարժան հոգաբարձութիւնն երէկ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր երթալով, խնդրեց որ Համբարձման տօնին օրը Ս. Պատարագ մատուցանէ Ս. Փրկչի մատրան մէջ։ Նորին Սրբազնութիւնն ընդունեց այս հրաւէրն և հետեւապէս նոյն օրը Ս. Պատարագ մատուցանելէ զատ, անձամբ պիտի նախագահէ Ազգ. Սահմանադրութեան տարեդարձի հանդիսին։

Ազգային Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան կողմէ երէկ Գամիկ էֆէնտի Հիւնքեարպէյլեան՝ հանգուցեալ Պ. Եորկի Զարիֆիի լծակից՝ Աղնուափայլ Տիկին Էլէնի Զարիֆիի ներկայանալով՝ շնորհակալութեամբ ստացաւ այն 200 անգլ. ոսկւոյ գումարը, զոր մեծանուն հանգուցեալը կտակած էր Հայ ազգին բարեգործական հաստատութեանց։

Տիվրիկի Քաղաքական ժողովը ծանուցած է Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր թէ, Կիւկիկոյ Տ. Մկրտիչ Կաթողիկոսին կողմէ Տիվրիկ ղրկուած Մամիկոնեան վարդան վարդապետը փոխ—առաջնորդ ընտրուած է, և անոր վաւերացումը խնդրած է Բ. Դրան կողմէ։

Այսօր աւարտեցաւ մեր ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ վէպն, որ այնքան հաճոյական ընդունելութիւն գտած էր մեր ազնիւ ընթերցողաց կողմէ։ Քանի մ'օրէն յոյժ հետաքրքրաշարժ նոր վէպ մը պիտի սկսինք հրատարակել թերթիս ձեւով։

Մեր երէկի ազգային լրոց կրօնական ժողովոյ 6 րդ որոշման մէջ «Աղթամարայ Մկրտիչ կաթողիկոսին» խօսքը պէտք է կարդալ «Աղթամարայ խաչատուր կաթողիկոսին»։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

24 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

1884 ՄԱՅԻՍ 27

Ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնն ըստ սովորութեան Ազգային Սահմանադրութեան 24րդ տարեդարձի հանդէսին պատրաստութեան և հարկ եղած տնօրէնութեանց կարգադրութեանն համար, յատուկ կարգադիր Մասնախումբ մը կազմած է, որոյ անդամոց անունք են.

Մեծ. Տեարք.

Աւետիս Հարէց. Դրիգոր Խանճեան. Եղիա Շահպազեան. Երանոս Կիւմիւշճեան. Թումիկ Զպուքճեան. Լեւոն Ֆընտըգլեան. Խաչիկ Խորասանճեան. Խաչերէս Գալուքճեան. Համբարձում Գաղպեան. Համբարձում Գալանոզեան. Համբարձում Աճէմեան. Ղազարոս Մելքայէլեան. Մեսրոպ Ֆէնէրճեան. Մկրտիչ Ալչճեան. Միհրան Կարապետեան. Միհրան Անտօնեան. Մըկըրտիչ Ֆլէնկեան. Մաքսուտ Ալթունեան. Մկրտիչ Գաղանճեան. Յովհաննէս Կիւլպէնկեան. Յովսէփ Զիլճեան. Յարութիւն Անտօնեան. Նիկողայոս Թաշճեան. Պետրոս Զիլճեան. Միհրան Եաղուպեան. Ռափիկ Պապաեան. Ռուբէն Սէմերճեան. Սարգիս Յովսէփեան. Տիգրան Թագաւորեան. Քերովբէ Կիւմիւշճեան. Օնիկ Ալալըմճեան.

Սոյն կարգադիր Մասնախումբն սկսած է արդէն պէտք եղած պատրաստութիւնները տեսնել յիշեալ Ազգային հանդէսն ամենայն շքեղութեամբ կատարելու համար։ Կեդրակոյ տոմսակներն այսօրուընէ պատրաստուած կը ծախուին ի գին մէկ արծաթ մէճիտի, մասնախմբի անդամոց ձեռքք և ի դրասենեակն Ազգային Հիւանդանոցի։ Հոգաբարձութեան կնիքը չկրող տոմսակներն անընդունելի են։

Իսկ յոգեկառաց երթեւեկութեան ժամուց և այլ տնօրէնութեանց վերաբերեալ տեղեկութիւնք ալ յատկապէս պիտի ծանուցուին մեծարգոյ հասարակութեան երկրորդ յայտարարութեամբ մը, որ պիտի հրատարակուի մի քանի օրէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

—o—

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ. — Նորագոյն հեռագրեր տարակուսական ցոյց կուտան Եգիպտական Դեսպանախորհրդոյ գումարումը, ճիշդ այն պատճառաւ, որ սկիզբէն ի վեր կը յիշատակուէր, իբրև այս խնդրոյն մեծագոյն դժուարութիւնն։ Անգլիա կ'ուզէ սահմանափակել Դեսպանախորհրդոյ խորհրդակցութիւնները, և թոյլ չտար որ տէրութեանց ներկայացուցիչները Եգիպտոսի ելմտական խնդրէն զատ ուրիշ խնդրով մը զբաղին։ Միւս կողմէ, այս խնդիրն ինքնին քաղաքական խնդիրներէն անջատ չլինելէ զատ, տէրութիւնք կ'ուզեն Եգիպտոսի քաղաքական ապագային նկատմամբ Մեծին Բրիտանիոյ դիտումներն իմանալ որոշապէս, և արդէն տեղի ունեցած դէպքերն և կատարուած գործերն ընդհանուր կերպով մը աչքէ անցուցեալ։ Այս բանն Անգլիոյ հաճոյն չգար, և հեռագրաց նայելով, ճիշդ այս պատճառաւ է որ փարիզի լրագիրք այժմ առաջուան չափ հաւանական չեն համարիր Դեսպանախորհրդոյ գումարումը։

Եթէ Ֆրանսա և Անգլիա կարենային համաձայնիլ, միւս տէրութիւնք չուտով կը համաձայնէին, որովհետեւ ամենքն ալ մէկ մէկ կերպիւ ընդունած էին Անգլիոյ հրաւէրն։ Տէրութիւնք գիտէին թէ Անգլիա, զիջում ընելով Ֆրանսայի պահանջմանց ու պայմանաց, իրենց ալ բաղձանքն յարգած պիտի լիներ, որով պատճառ չպիտի մնար ի Դեսպանախորհուրդ չգումարուելու։ Միւս կողմէ, եթէ Անգլիա Ֆրանսայի պայմանները չընդուներ, արդարեւ իրենց ալ բաղձանքն յարգած չպիտի լիներ, բայց այս պարագային մէջ Դեսպանախորհուրդն ալ դոյութիւն չպիտի ունենար։ — Դեսպանախորհուրդ մը, որ Եգիպտոսի ելմտական օրէնքը փոփոխելու ծանուցեալ պաշտօն ունենայ և որում Ֆրանսա չմասնակցի, անհնարութիւն մ'էր ինքնին։ Ֆրանսայի պահանջումները կերպիւ իւիք էին բոլոր միւս տէրութեանց պահանջումներն։ Օրինակի համար, երբ Ֆրանսա կ'ուզէ որ ելմտական խնդրէն առաջ քաղաքական խնդիրը քննուի և որոշուի, թէ՛ Բ. Դրան և թէ՛ միւս տէրութեանց փափաքանաց ներկայացուցիչ կը հանդիսանայ։ Նմանապէս, երբ Ֆրանսա չուզեր որ Անգլիա Եգիպտական և Սուտանական արկածալից ձեռնարկութեանց ծախքը միւս Եւրոպական տէրութիւնք վճարեն, այսու եւս ընդհանուր փափաքի մը թարգման կը լինի։ Արդ, Անգլիա և Ֆրանսա դեռ չհամաձայնած լինելով, շատ բնական է որ նոյն իսկ Դեսպանախորհրդոյ գումարումն երկբայական լծուի բաղմաց։

Բայց Անգլիա ի՞նչ պիտի ընէ եթէ Դեսպանախորհուրդ չգումարուի։ Եգիպտոսի ելմտական վիճակը շատ դէշ է։ Պիւտժէն մեծամեծ բացեր ունի, ա՛յն պիւտժէն, որ մի քանի տարիներ առաջ հաւասարակշռութեան մօտ բան մը կրնար վայելել։ Ընդհանուր պարտուց տոկոսին և գլխամասին յատկացեալ են մեծամեծ գումարներ։ Բացառիկ ծախքեր, (որպէս են Սուտանի արշաւանք, Արապիի ապստամբութիւն, եւայլն,) նոր նոր փոխառութեամբք գոցուած են։ Երկիրը նոր պարտքի մը տակ մտած է՝ Ալէքսանդրիոյ հրկիզումէն վնասեալ անձանց փոխարինութիւն մ'ընելու համար կին պատճառաւ։ Բոլոր այս պէտքերը գոցելու համար, զորս Լորտ Կրանվիլ իւր վերջին հրաւիրագրոյն կցեալ յիշատակագրով մը կը բացատրէր մանրամասնօրէն, անհրաժեշտ պէտք կայ փոխառութեան մը, և մեծակակ փոխառութեան մը, ութ միլիոն Անգլիական ոսկւոյ, կամ 200 միլիոն ֆրանքի։ Այս փոխառութիւնն ալ հնարաւոր լինելու համար, պէտք է փոփոխել առջի փոխառութեանց վճարման պայմանները, այսինքն՝ Եգիպտոսի համար դիւրացնել զանոնք, որպէս զի միջոց մը գտնուի նոր փոխառութեան տոկոսները վճարելու։ Առանց Եւրոպական տէրութեանց հետ խորհրդակցութեան, որոց հպատակներն իրենց ձեռաց մէջ ունին Եգիպտոսի նախորդ փոխառութեանց արժէթուղթերն, ի՞նչպէս կարելի է այդպիսի փոփոխութիւններ մտցնել Եգիպտոսի ընդհանուր պարտուց կարգադրման օրէնքին մէջ։ Այս հարցումն այնքան ծանրակշիռ է և կարեւոր, և Անգլիոյ համար ա՛նչափ դժուար է այս խնդրոյն մէջ ինքնագլուխ գործել, որ մեզ կը լծուի թէ վազ կամ ա. նագան պ. կլատսթընի նախարարութիւնը պիտի պարտաւորի Եւրոպական տէրութեանց հետ համաձայնութիւն մը գոյացնել Դեսպանախորհրդոյ գումարման նկատմամբ։ Զի եթէ Եգիպտոսի ելմտական խնդիրը չլուծուի, Անգլիա մեծ դժուարութիւն պիտի կրէ Եգիպտոսի քաղաքական խնդիրը լուծելու — ճիշդ ինչպէս՝ միւս տէրութեանց համար՝ ելմտական խնդիրը քննել անհնար է՝ առանց քաղաքական խնդիրն որոշելու։

Բեգրսպուրկէն մայիս 19 թըւով եկած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ պաշտօնական աղդ մը կը հերքէ ռուսական լրագրաց ոմանց տուած այն լուրը թէ՝ Հէրաթի մօտակայ բնակիչք փափաք յայտնած են Ռուսական կառավարութեան հրպատակելու, և կը հաստատէ միայն թէ այս տեսակ տրամադրութիւն մը յայտնուած է Ալէրվի շրջակայներն։ — Ահա շա՛տ վարպետութեամբ տրուած հերքում մը։

Բարեբաղդաբար չստուգուիր այն լուրը թէ, Հէրաթի մօտակայ բնակիչներն ալ Մէրվի թիւրքմէնաց օրինակին հետեւեր են։ Զկայ այսօր լրագիր կարդացող մը որ Հէրաթի խօսքը լսած չլինի, և չը գիտնայ թէ ո՛րչափ կարեւոր դիրք մ'է այդ քաղաք։ Հէրաթ հիւսիսային Աֆղանստանայ մայրաքաղաքն է։ Հէրաթ, հեռուստէս, կեդրոնական Ասիոյ կողմէն, ուր հաստատեալ է Ռուսիա, բանալին է Աֆղանստանայ։ Հէրաթի տիրող մը, մանաւանդ երբ մեծ տէրութիւն մ'է, շուտով կրնայ տիրել նաև Քաբուլի, Աֆղանստանայ պաշտօնական մայրաքաղաքին։ Այս պատճառաւ, Անգլիացիք մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Հէրաթի, և իրաւունք ալ ունին. զի եթէ ստոյգ է թէ Աֆղանստանը կորուսանելով Անգլիացիք իրենց թշնամին Հնդկաստանի դուռը բերած կը լինին, սա՛ եւս ստոյգ է թէ Հէրաթը թողլով Ռուսաց, Աֆղանստանն իսկ անոնց թողած կը լինին։ Յայնժամ Ռուսիա աւելի մօտ կը լինի Աֆղանստանայ քան Անգլիա, և բնականապէս աւելի մեծ և անմիջական ազդեցութիւն մ'ի գործ կը դնէ Քաբուլի վրայ։

Բայց այս լուրը կը հերքուի։ Հէրաթ Ռուսաց ձեռքը չպիտի իյնայ դեռ։ Տփղիսի պաշտօնական Բաւէնս լրագիրն ալ կ'ըսէ թէ Ռուսիա պէտք չունի Հնդկաստանի տիրելու։ Բայց Ս. Բեգրսպուրկի մէջ հրատարակուած պաշտօնական ազդը կ'ըսէ այս առթիւ թէ՝ այս օրերս Ռուսիոյ հնազանդած են միայն Ալէրվի բնակիչներն։ Այսպէս, սուտ լուրի մը հերքմանն առթիւ, և գրեթէ պատրուակաւ, կ'իմանանք Ռուսիոյ մի նոր յառաջխաղացութիւնն ի կեդրոնական Ասիա։ Թէ ո՞ւր տեղ է Ալէրվի, տակաւին չենք գիտեր։ բայց հարկաւ փոքր ի շատէ կարեւոր տեղ մը պէտք է լինի որ կառավարական հերքման մէջ յիշուած է։ Հարկաւ այնպիսի տեղ մ'է, որոյ բնակչաց հպատակութիւնն յաչս կառավարութեան կարեւորութիւն ունեցած է։ Բայց այս նոր դրութեամբ, այսինքն՝ ժողովուրդներն հաւաքելով կամ ստիպելով որ Խանաբեթեաբ հպատակին Ռուսիոյ Զարին, Ս. Բեգրսպուրկի կառավարութիւնն ո՛չ նուազ արագութեամբ երկիրներ կը գրաւէ, քան յայտնի պատերազմով։

Արեւելեան Ռումէլիի խնդիրը կարգադրուեցաւ։ Կավրիէլ էֆէնտի Խրիսթոփոլիչ, փաշայի տիտղոսով Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալ կարգեցաւ հինգ տարւոյ համար։ Կը յիշուի թէ ի սկզբան Ռուսիա ընդդիմացած էր Ալէքս փաշայի հընգամեայ պաշտօնավարութեան նորոգման, որովհետեւ Ալէքս փաշա լաւ տրամադրութիւններ չէր տածեր Ռուսիոյ նկատմամբ, և իւր զգացումները չափազանց յայտնի կերպիւ արտայայտելու յանդգնութիւնն ունեցած էր։ Եթէ Ալէքս փաշայի դէմ եղած այս ամբաստանութիւնն արդարացի է, նախորդ կուսակալը մեծ յանցանք մը գործած չկրնար համարուիլ։ Ալէքս փաշա Պուլկար մ'է, բայց միթէ Պուլկարք անպատճառ կէս-ռո՞ւս պէտք է լինին։ Որովհետեւ վերջին դէպքերն զոր Ռուսիա գրգռեց, նպաստաւոր եղան Պուլկարաց, սոքա՝ հասկնալի է թէ՝ զինքեանս երախտապարտ հռչակեն Ռուսիոյ նկատմամբ։ Բայց միթէ ադկէ կը հետեւի՞ թէ Պուլկարք հոգւով ու մարմնով ռուս պէտք է լինին։ Ամեն ոք գիտէ, և Պուլկարք քան զայլս քաջ գիտեն թէ, Ռուսիա իւր քաղաքական դիտումներն յաջողցնելու համար է որ պուլկարական խնդիրն յառոյց։ Բայց Ռուսիոյ բուն ձգտումները նպաստաւոր չեն Պուլկար ազգութեան զարգացման։ Նա կ'ուզէ ժամ առաջ ռուսացեալ տեսնել Պուլկարներն։ Արդ, հայրենասէր Պուլկարք հարկաւ չեն ուզեր ռուսանալ, և կը փափաքին պահպանել իրենց դարաւոր ազգութիւնն իւր յատկանիշերով։ Հասկնալի է ուրեմն թէ Պուլկար ժողովրդեան մի մեծ մասին վրայ իշխող պաշտօնատար մը, որպէս է Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալն, չուզելով ռուսական թելադրութեանց անսալ, կամ անոնց գործիք լինել, անհաճոյ եղած լինի Բեգրսպուրկի կառավարութեան։ Բայց այս բանն ինքնին յանցանք մը չենթադրեր։ Բ. Դուռը գիտէր զայս, բայց այսպիսի քաղաքական պարագայից մէջ չուզեց խնդիր յարուցանել ռուսական կառավարութեան հետ, որոյ վերջն բաւական էր Ալէքս փաշայի պաշտօնին չնորոգուելուն։ Այսու ամենայնիւ, Բ. Դրան ընտրութիւնն ալ լաւ է։ Այս ընտրելի ո՛չ թէ լոկ Ռուսիոյ կողմէ առաջարկուած լինելով արժանիք կ'ստանայ, այլ ինքնին արժանաւոր մէկն է։ Թուրքաց, Պուլկարաց և Յունաց հաւասարապէս հաճարուելը կը վայելէ, և երկար ժամանակ Բ. Դրան դատաւորական ծառայութեան մէջ դանդաղեալ է ի Կ. Պոլիս։ Միւս մեծ տէրութիւնք անմիջապէս հաւանութիւն տուին, երբ կայսերական կառավարութիւնն իրենց ներկայեց կավրիէլ էֆէնտին՝ իբրև յարմար Արեւելեան Ռումէլիի կուսակալական պաշտօնին։ Ռուսիա և Թուրքիա հաճանալնելէ յետոյ, անպաքէն այս գործը դիւրացած կրնար համարուիլ։ Փափաքելի է անշուշտ որ, իւր օրով Արեւելեան Ռումէլի նոր քայլեր առնու յառաջդիմութեան ճանապարհն մէջ, և զերծ մնայ խռովայոյզ անձանց յառաջ բերած յուզումներէն ու շարժումներէն, որք կայսերական կառավարութեան և եւրոպական տէրութեանց տհաճութիւն պատճառելէ զատ, նոյն իսկ Պուլկար ազգին չահուց անհպաստ են, քանի որ կը յետաձգեն Պուլկարաց մտային և տնտեսական զարգացումը։

ԿԻՐԱՍՈՆ

2 մայիս 1884

. . . Խմբագիր Տէր,

Երեք օր յառաջ քաղաքս հասաւ Ակնայ առաջնորդ Գեր. Գարեգին վարդապետ Սրուանձտեանց և այս երեկոյեան Ռուսական չոգենաւով կը մեկնի ի Պոլիս։ Մեր քաղաքի ժողովրդեան ընտրելագոյն մասը համակրալից ընդունելութիւն մ'ըրաւ նորին Գերապատուութեան որոյ ընդ առաջ գնացին իբր ժամու մը ճանապարհ։ Գեր. Սրուանձտեանց իւր կարճատեւ դադարի միջոցին չմոռցաւ այցելել Ազգ. երկսեռ վարժարաններն և քաջալերել զուսանողս և զուսուցիչս։ Մեզ անծանօթ է Սրուանձտեանց Հօր Պոլիս երթալու շարժառիթը, սակայն գիտենք թէ նորին Գերապատուութիւն շատոնց ի վեր հրաժարիլ կ'ուզէ Ակնայ առաջնորդութենէն և կարծեմ միայն Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաց հնազանդելովն էր որ ցարդ կեցած էր անդ։ Յայտնի է նաև թէ իւր ժողովուրդն ալ ոչ նուազ գոհ է իւր առաջնորդէն, գոնէ, ցայսօր գանգատ մը լսած չենք Ակնէն նորին Գերապատուութեան դէմ։

Բաժնել ժողովուրդ մը իւր սիրած առաջնորդէն, արդարև լաւ գործ մը չէ, բայց «որուն չատ տրուեցաւ՝ չատ կը պահանջուի անկէ»։ Երբ Գարեգին վարդապետ յարմարութիւն և կարողութիւն ունի՝ ընդարձակագոյն վիճակ մը հովուելու, ոչ նուազ անիրաւութիւն է սահմանափակել զինքն նեղ շրջանակի մը մէջ, մանաւանդ երբ այնքան հաղուագիւտ են յօժարակամ, ուղղամիտ ու կարող գործիչներ։

Ահա չորս ամիս կ'ըլլայ որ մեր (Տրապիզոնի) վիճակը զուրկ է իւր պէտէն. հարկ չկայ ըսելու թէ այս տարտամ վիճակ մնասակար է թեմին ազգային չահերուն։ Ուրեմն թէ՛ Պատրիարքարանը և թէ՛ Տրապիզոնի գաւառական ժողովը պարտաւոր են ընդ փոյթ վերջ տալ այս անորոշ վիճակին, որ քանի երկարի այնքան աւելի մնասաբեր է։

Իբր մօտէն ծանօթ Տրապիզոնի ազգայնոց պէտքերուն և չահերուն, Գարեգին վարդապետը յարմարագոյն առաջնորդը կը համարիմ Տրապիզոնի գաւառին, և խոնարհաբար կ'առաջարկեմ զայն Պատրիարքարանի և գաւառիս երեսփոխական ժողովոյն, որոյ մեծամասնութեան խոհեմութեան և ազգային չահուց նախանձախնդրութեան վրայ վստահ՝ լիայոյս եմ թէ պիտի ընդունուի իմ այս առաջարկ։

Տրապիզոնցիք գիտնալով զանազանել իրական արժանիքը սուտ ու չինծու փայլերէն՝ հարկաւ կարկուտութիւն պիտի չտան եկեղեցական ներու, որոց նպատակն է ծովուն մօտեցնել ծովասուն Սրբազան մը։

Բաց ասա՛ի, Տրապիզոնի օդը խոնաւ ըլլալով՝ անյարմար է վիճակին կլիմայէն դանդատող առաջնորդներու։

* * *

ԿԷԼԻՊՕԼՈՒ

. . . Խմբագրապետ Տէր,

Ներկայս հրատարակելու խընդրանք կը յղեմք Ձեզ՝ կանխաւ յայտնելով մեր չնորհակալեաց հաւաստին։

Դպրոցական հրաւէր առ Կելիպոլեցոյ Հայ.

Նորակազմ Թաղ. խորհուրդս՝ ի նկատ առնելով ժամանակն և իւր բացարձակ պահանջն, և մանաւանդ ուրախութեամբ տեսնելով տեղւոյս Հայոց այժմեան մանաւոր փափաքն առ Մամիկոնեան վարժարանս, յատկապէս Թոչակի դրութիւնն սահմանելոյ ամենապատեհի հարկն զգալով՝ որոշումն տուաւ և կարգադրեց համամետական քանակութեամբ, ի հաշիւ չառնելով անկարողներն, որոց զաւակունքն ձրիաբար ուսանելոյ իրաւունք ունին։

Թաղ. խորհուրդս վստահ էր և է տակաւին ձեր ուսումնասիրութեան վերայ թէ՝ արդեամբ պիտի պատասխանէք իւր հրաւէրին, ձեզմէ իւրաքանչիւրն իւր յօժար կամօք վճարելով զիւր որոշեալ պարտքն՝ ի լուսաւորութիւն տեղւոյս նոր սերնդեան, որ ձեր զաւակունքն են, ապագայի պայծառ յոյսեր և անվիճելի հարեր։

Արդէն մեր ամենուս յայտնի է որ մեր Ս. Թորոս եկեղեցին դժբաղդաբար հաստատուն եկամուտներէ զուրկ է, զորս ունենալնը պատակաւ մի քանի օրէ ի վեր ձեռնարկած եմք չուկայի մէջ չինել մի մասնաւոր կալուած, որ քիչ ժամանակէն բաւական յոյս կը տայ թէ, կարող պիտի լինիմք վարժարանիս այժմեան ծախուց զոնէ կէսն ապահովել։

Ուստի ամենքս ալ միասիրտ և միահոգի պէտք է ունենանք նոյնպէս սա համոզումն թէ, այսուհետև դպրոցի համար դրամ խնայելը կը նշանակէ ապագայի երջանիկ կեանքէն զրկել տեղւոյս նոր սերունդն և դժգոհութիւն առթել ոչ միայն մեր Վեհ. կայսեր լուսասէր տրամադրութեանց և փափաքանց, այլ նաև նախատինք բերել մեր ազգին, որում ի պահանջել հնարկին եթէ չկարենանք թէև լինել՝ գոնէ փեսաուր լինելոյ պարտք ունիմք, և այս կրկին ի փառս Օսմ. կառավարութեան, որոյ հովանեաց ներքև կ'ապրիմք։

ԹԵՐԹՕՆ ՄԱՍԻՍԻ

(148)

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՈՑ

—o—

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ

—=—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

23.

ԸՆՏԱՆԵԱՑ ՄԷՋ

—

— Ի՞նչպէս չկրցիր բան մը տեսնել այս դիտակով, ըսի Վիթալիսի ձայնիւն ու ձեւերով. ստուգիւ հրաշալի է այս դիտակ. ասով ես ծովուն վրայէն կ'անցնիմ և մինչեւ Ֆրանսա կ'երթամ. գեղեցիկ տուն մը կը տեսնեմ Սոյի շրջակայները. ճերմակ մաշերով մարդ մը կ'ստիպէ իւր քով կանգնած երկու կիներ. «Օ՛ն, փութացէք, կ'ըսէ, կառախումբը կը փախցնենք և չեմ կրնար Անգլիա հասնիլ՝ Թոռանս մկրտութեան ներկայ դտնուելու. Տիկին Բաթերի՛ն, շուտ ըրէ, կ'ազաչեմ. տասն տարիէ ի վեր է որ ի միասին կ'ապրինք, դու միշտ ուշ կը մնաս այսպէս։ Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, Էթիէնէ՛թ, ա՛ռ նորէն Օրիորդ Ոստիկան։ Իմ Բաթերինի ուղղած յանդիմանութիւնս բոլորովին բարեկամական է։ Մինթէ ես չե՞մ գիտեր թէ Բաթերին քոյրերուն ամենէն լաւագոյնն է, ինչպէս դու, Էթիէնէ՛թ, աղջիկներուն լաւագոյնն ես. ո՞ւր կրնայ գըտնուիլ քեզ պէս բարի աղջիկ մը, որ իւր ծեր հայրը խնամելու համար չամուսնանար, չարունակելով, իւր չափահասութեան մէջ, այն պահապան հրեշտակի պաշտօնը, զոր իւր տղայութեան ժամանակ կատարեց իւր եղբարցն ու քրոջ հետ։» Յետոյ, մեկնելէ առաջ, հրահանգներ կուտայ, որպէս զի իւր ծաղկները խնամեն իւր բացակայութեան միջոցին. «Մի՛ մոռնար որ ես ժամանակաւ պարտիզպան էի և այդ գործը գիտեմ,» ըսաւ իւր սպասաւորին։

Դիտակին տեղը կը փոխեմ իբր թէ ուրիշ կողմ նայելու համար։

— Այժմ, կ'ըսեմ, չոգենաւ մը կը տեսնեմ, մեծ չոգենաւ մը՝ որ Անդիլեան կղզիներէն կուգայ և Հավրի կը մօտենայ. մէջն երիտասարդ մը կայ, որ Ամազոնի կողմերը բուսաբանական խուզարկութիւններէ կը վերադառնայ. կ'ըսուի թէ Եւրոպիոյ մէջ դեռ չտեսնուած բոյսերու և ծաղիկներու հաւաքածոյ մը կը բերէ իւր հետ, և իւր ուղեւորութեան առաջին մասը, զոր լրագիրք հրատարակած են, յոյժ հետաքրքրաշարժ է. իւր անունը, Պէնժամէն Ագէօն, արդէն հրաշակաւոր եղած է. միակ հոգ մ'ունի, այն է թէ պիտի կրնա՞յ ժամանակին Հավր հասնիլ՝ Սութհամբթոնի չոգենաւը նստելու և իւր ընտանեաց քով հասնելու ի Միլիկան-Բառք. դիտակս այն աստիճան հրաշալի է որ անոր ամեն շարժումները կը տեսնէ. Սութհամբթոնի չոգենաւը մտաւ, և պիտի հասնի հոս։

Նորէն դիտակս ուրիշ կողմ դարձնելով կը շարունակեմ.

— Ոչ միայն կը տեսնեմ, այլ և կը լսեմ. երկու մարդիկ նստած են չոգեկառքի մը մէջ, մին ծեր և միւսն երիտասարդ. «Որչափ շահեկան պիտի լինի մեզ համար այս ուղեւորութիւն, կ'ըսէ ծերն։ — Յոյժ շահեկան, վարժապե՛տ։ — Ոչ միայն, սիրելի Ալէքսիս, պիտի տեսնես ընտանիքդ, ոչ միայն Ռէմիի ձեռքը պիտի սեղմենք որ մեզ չմոռնար, այլ և Կալէսի երկրին հանքերուն մէջ պիտի իջնենք. հոն հետաքրքրաշարժ դիտողութիւններ պիտի ընես, և վերադարձիդ պիտի կրնաս կարեւոր բարւոքումներ բերել ի Թուիյէր, որով աւելի մեծ ազդեցութիւն պիտի ստանայ այն դիրքդ, զոր աշխատութեամբդ կրցիր ձեռք բերել. ես ալ, հանքային նիւթոց օրինակներ պիտի ժողվեմ, և հետս տանելով՝ պիտի աւելցնեմ հաւաքածոիս վրայ, զոր վառս քաղաքն հաճեցաւ ընդունիլ։ Ցաւալի է որ Դասպար չկրցաւ մեզ հետ գալ։»

Պիտի շարունակէի, բայց Լիզ քովս մօտեցած էր. գլուխս երկու ձեռներուն մէջ առաւ և գգուելով չթողուց որ խօսիմ.

— Ո՜հ, քաղցր անակնկալ, ըսաւ այնպիսի ձայնիւ մը, որ սրտայուզութենէն կը դողար։

— Ադոր համար պէտք չէ ինձ չնորհակալ լինիս, այլ մայրիկիս, որ ուզեց հոս գումարել այն ամեն անձերն որք բարեկամութիւն ըրած են իւր լքեալ որդւոյն. եթէ բերանս չդուցէիր, պիտի իմանայիր որ հոս պիտի գան նաեւ աշնիւ Պոպ, որ Անգլիոյ շրջիկ թատերապետաց ամենէն հռչակաւորն եղած է, և եղբայրն, որ Լէքլերքի հրամանատարն է միշտ։

Նոյն միջոցին, կառքի մը դալուն ձայնը կը լսենք, յետոյ շատ չանցած երկրորդի մը. պատուհանը կը վազենք և կը տեսնենք մեր մեծ կառքն, որոյ մէջ Լիզ կը ճանչէ իւր հայրը, Բաթերին հօրաքոյրն, իւր Էթիէնէթ քոյրն, և Ալէքսի ու Պէնժամէն եղբայրներն. Ալէքսիին քով նստած է ալեւոր և գգաստ ծերունի մը, այն է վարժապետը։ Դիմացի կողմէն՝ կը հասնի բաց կառքն, որոյ մէջէն Մաթիա և Քրիսթինա նշան կ'ընեն ձեռքով։ Անոր ետեւէն կուգայ երկանիւ միաձի կառք մը, զոր Պոպ ինքնին կը վարէ. Պոպ կատարեալ պարոնի մը ձեւերն ունի, իսկ եղբայրը՝ մեզ Իղինեի հանող խստամբեր նաւաստին է միշտ։

Իսկոյն վար կ'իջնենք սանդուղին ստորոտը մեր հիւրերն ընդունելու։

Ընթրիքը մեզ ամենս մի և նոյն սեղանի չուրջը կը դումարէ, և բնականաբար անցելոյն վրայ կը խօսուի։

— Վերջին ժամանակներս ի Պատէն, ըսաւ Մաթիա, բաղդախաղի սրահներուն մէջ, ճերմակ ու սրածայր ակռաներով պարոնի մը հանդիպեցայ, որ միշտ կար ազգին չահուց անհպաստ են, քանի որ կը յետաձգեն Պուլկարաց մտային և տնտեսական զարգացումը։

ԿԻՐԱՍՈՆ

2 մայիս 1884

. . . Խմբագիր Տէր,

Երեք օր յառաջ քաղաքս հասաւ Ակնայ առաջնորդ Գեր. Գարեգին վարդապետ Սրուանձտեանց և այս երեկոյեան Ռուսական չոգենաւով կը մեկնի ի Պոլիս։ Մեր քաղաքի ժողովրդեան ընտրելագոյն մասը համակրալից ընդունելութիւն մ'ըրաւ նորին Գերապատուութեան որոյ ընդ առաջ գնացին իբր ժամու մը ճանապարհ։ Գեր. Սրուանձտեանց իւր կարճատեւ դադարի միջոցին չմոռցաւ այցելել Ազգ. երկսեռ վարժարաններն և քաջալերել զուսանողս և զուսուցիչս։ Մեզ անծանօթ է Սրուանձտեանց Հօր Պոլիս երթալու շարժառիթը, սակայն գիտենք թէ նորին Գերապատուութիւն շատոնց ի վեր հրաժարիլ կ'ուզէ Ակնայ առաջնորդութենէն և կարծեմ միայն Ս. Պատրիարք Հօր հրամանաց հնազանդելովն էր որ ցարդ կեցած էր անդ։ Յայտնի է նաև թէ իւր ժողովուրդն ալ ոչ նուազ գոհ է իւր առաջնորդէն, գոնէ, ցայսօր գանգատ մը լսած չենք Ակնէն նորին Գերապատուութեան դէմ։

Բաժնել ժողովուրդ մը իւր սիրած առաջնորդէն, արդարև լաւ գործ մը չէ, բայց «որուն չատ տրուեցաւ՝ չատ կը պահանջուի անկէ»։ Երբ Գարեգին վարդապետ յարմարութիւն և կարողութիւն ունի՝ ընդարձակագոյն վիճակ մը հովուելու, ոչ նուազ անիրաւութիւն է սահմանափակել զինքն նեղ շրջանակի մը մէջ, մանաւանդ երբ այնքան հաղուագիւտ են յօժարակամ, ուղղամիտ ու կարող գործիչներ։

Ահա չորս ամիս կ'ըլլայ որ մեր (Տրապիզոնի) վիճակը զուրկ է իւր պէտէն. հարկ չկայ ըսելու թէ այս տարտամ վիճակ մնասակար է թեմին ազգային չահերուն։ Ուրեմն թէ՛ Պատրիարքարանը և թէ՛ Տրապիզոնի գաւառական ժողովը պարտաւոր են ընդ փոյթ վերջ տալ այս անորոշ վիճակին, որ քանի երկարի այնքան աւելի մնասաբեր է։

Իբր մօտէն ծանօթ Տրապիզոնի ազգայնոց պէտքերուն և չահերուն, Գարեգին վարդապետը յարմարագոյն առաջնորդը կը համարիմ Տրապիզոնի գաւառին, և խոնարհաբար կ'առաջարկեմ զայն Պատրիարքարանի և գաւառիս երեսփոխական ժողովոյն, որոյ մեծամասնութեան խոհեմութեան և ազգային չահուց նախանձախնդրութեան վրայ վստահ՝ լիայոյս եմ թէ պիտի ընդունուի իմ այս առաջարկ։

Տրապիզոնցիք գիտնալով զանազանել իրական արժանիքը սուտ ու չինծու փայլերէն՝ հարկաւ կարկուտութիւն պիտի չտան եկեղեցական ներու, որոց նպատակն է ծովուն մօտեցնել ծովասուն Սրբազան մը։

Բաց ասա՛ի, Տրապիզոնի օդը խոնաւ ըլլալով՝ անյարմար է վիճակին կլիմայէն դանդատող առաջնորդներու։

* * *

ԿԷԼԻՊՕԼՈՒ

. . . Խմբագրապետ Տէր,

Ներկայս հրատարակելու խընդրանք կը յղեմք Ձեզ՝ կանխաւ յայտնելով մեր չնորհակալեաց հաւաստին։

Դպրոցական հրաւէր առ Կելիպոլեցոյ Հայ.

Նորակազմ Թաղ. խորհուրդս՝ ի նկատ առնելով ժամանակն և իւր բացարձակ պահանջն, և մանաւանդ ուրախութեամբ տեսնելով տեղւոյս Հայոց այժմեան մանաւոր փափաքն առ Մամիկոնեան վարժարանս, յատկապէս Թոչակի դրութիւնն սահմանելոյ ամենապատեհի հարկն զգալով՝ որոշումն տուաւ և կարգադրեց համամետական քանակութեամբ, ի հաշիւ չառնելով անկարողներն, որոց զաւակունքն ձրիաբար ուսանելոյ իրաւունք ունին։

Թաղ. խորհուրդս վստահ էր և է տակաւին ձեր ուսումնասիրութեան վերայ թէ՝ արդեամբ պիտի պատասխանէք իւր հրաւէրին, ձեզմէ իւրաքանչիւրն իւր յօժար կամօք վճարելով զիւր որոշեալ պարտքն՝ ի լուսաւորութիւն տեղւոյս նոր սերնդեան, որ ձեր զաւակունքն են, ապագայի պայծառ յոյսեր և անվիճելի հարեր։

Արդէն մեր ամենուս յայտնի է որ մեր Ս. Թորոս եկեղեցին դժբաղդաբար հաստատուն եկամուտներէ զուրկ է, զորս ունենալնը պատակաւ մի քանի օրէ ի վեր ձեռնարկած եմք չուկայի մէջ չինել մի մասնաւոր կալուած, որ քիչ ժամանակէն բաւական յոյս կը տայ թէ, կարող պիտի լինիմք վարժարանիս այժմեան ծախուց զոնէ կէսն ապահովել։

Ուստի ամենքս ալ միասիրտ և միահոգի պէտք է ունենանք նոյնպէս սա համոզումն թէ, այսուհետև դպրոցի համար դրամ խնայելը կը նշանակէ ապագայի երջանիկ կեանքէն զրկել տեղւոյս նոր սերունդն և դժգոհութիւն առթել ոչ միայն մեր Վեհ. կայսեր լուսասէր տրամադրութեանց և փափաքանց, այլ նաև նախատինք բերել մեր ազգին, որում ի պահանջել հնարկին եթէ չկարենանք թէև լինել՝ գոնէ փեսաուր լինելոյ պարտք ունիմք, և այս կրկին ի փառս Օսմ. կառավարութեան, որոյ հովանեաց ներքև կ'ապրիմք։

նայ այն դիրքդ, զոր աշխատութեամբդ կրցիր ձեռք բերել. ես ալ, հանքային նիւթոց օրինակներ պիտի ժողվեմ, և հետս տանելով՝ պիտի աւելցնեմ հաւաքածոիս վրայ, զոր վառս քաղաքն հաճեցաւ ընդունիլ։ Ցաւալի է որ Դասպար չկրցաւ մեզ հետ գալ։»

Պիտի շարունակէի, բայց Լիզ քովս մօտեցած էր. գլուխս երկու ձեռներուն մէջ առաւ և գգուելով չթողուց որ խօսիմ.

— Ո՜հ, քաղցր անակնկալ, ըսաւ այնպիսի ձայնիւ մը, որ սրտայուզութենէն կը դողար։

— Ադոր համար պէտք չէ ինձ չնորհակալ լինիս, այլ մայրիկիս, որ ուզեց հոս գումարել այն ամեն անձերն որք բարեկամութիւն ըրած են իւր լքեալ որդւոյն. եթէ բերանս չդուցէիր, պիտի իմանայիր որ հոս պիտի գան նաեւ աշնիւ Պոպ, որ Անգլիոյ շրջիկ թատերապետաց ամենէն հռչակաւորն եղած է, և եղբայրն, որ Լէքլերքի հրամանատարն է միշտ։

Նոյն միջոցին, կառքի մը դալուն ձայնը կը լսենք, յետոյ շատ չանցած երկրորդի մը. պատուհանը կը վազենք և կը տեսնենք մեր մեծ կառքն, որոյ մէջ Լիզ կը ճանչէ իւր հայրը, Բաթերին հօրաքոյրն, իւր Էթիէնէթ քոյրն, և Ալէքսի ու Պէնժամէն եղբայրներն. Ալէքսիին քով նստած է ալեւոր և գգաստ ծերունի մը, այն է վարժապետը։ Դիմացի կողմէն՝ կը հասնի բաց կառքն, որոյ մէջէն Մաթիա և Քրիսթինա նշան կ'ընեն ձեռքով։ Անոր ետեւէն կուգայ երկանիւ միաձի կառք մը, զոր Պոպ ինքնին կը վարէ. Պոպ կատարեալ պարոնի մը ձեւերն ունի, իսկ եղբայրը՝ մեզ Իղինեի հանող խստամբեր նաւաստին է միշտ։

Իսկոյն վար կ'իջնենք սանդուղին ստորոտը մեր հիւրերն ընդունելու։

Ընթրիքը մեզ ամենս մի և նոյն սեղանի չուրջը կը դումարէ, և բնականաբար անցելոյն վրայ կը խօսուի։

— Վերջին ժամանակներս ի Պատէն, ըսաւ Մաթիա, բաղդախաղի սրահներուն մէջ, ճերմակ ու սրածայր ակռաներով պարոնի մը հանդիպեցայ, որ միշտ

կը ժպտէր՝ հակառակ իւր բաղդին ձախողութեան. չճանչեց զիս, և ինձմէ ֆիորին մ'ուզեց ապահով կարկաղրութեան մը համեմատ խաղալու համար, այն թէ ընկերակցութեամբ, բայց դարձեալ չյաջողեցաւ. Գ. Ճէյմս Միլիկան կարմնցուց։

— Ինչո՞ւ Ռէմիի առջեւ կը պատմէք զայդ, սիրելի Մաթիաս, ըսաւ մայրս. վաղը կ'ելնէ օգնութիւն կը ղրկէ իւր հօրեղբօր։

— Ճշմարիտ է ըսածդ, սիրելի մայրիկ։

— Յայնժամ ո՞ւր կը մնայ յան

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ամենայն ինչ, որ ասվեցավ Հայաստանի մասին, ինչպես ասացինք, ոչ միայն

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐ

Ամսագիր Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի

Տարեգրվում է Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռի Գրատունում

Գին տարեկան 5 մանեթ

Գրաբարի դասընթացներ

Ուսուցանվում է գրաբարի դասընթաց՝ ամեն օր՝ երեկոյան ժամ 6-ից մինչև 8-ը։ Դասընթացի տևողությունը 2 տարի։ Դասերը անվճար։ Դիմել Գրատունի տնօրեն Գ. Ալանյանին։

Գրատունի տնօրեն՝ Գ. Ալանյան

Գրատունի գրագիր՝ Ս. Գրիգորյան

Գրատունի գանձապետ՝ Ս. Գրիգորյան

Գրատունի գրագրատան վարիչ՝ Ս. Գրիգորյան

Գրատունի գրագրատան գրագիր